

בע"ה
 יושר ואמת, שכבה בוגרת
 שיעור 4, מעשה אבות, אביר האמת
 מפתח הלב מתוך אמונה, המנהל לחינוך דתי

4. אביר האמת - על הרבי מקוצק

מעשה אבות בניין לבנים
 שכבה בוגרת

הרצינאל

רבי מנחם מנדל (הלפרין-מורגנשטרן) נולד בפולין בשנת תקמ"ז (1787). מוצאו ממשפחה מתנגדת לחסידות, למדנית ומיוחסת. בשנות נעוריו למד תורה אצל רב העיר ולמד גם את מקצוע הרוקחות. רבי מנדל חיפש את דרכו בעבודת ה'. הוא נסע אל ה"חווזה" מלובלין (רבי יעקב יצחק הורוביץ) אך לא מצא שם את שביקש. את מבוקשו מצא דווקא בחסידות. מורו הראשון לחסידות היה רבי יעקב יצחק רבינוביץ המכונה "היהודי הקדוש מפשיסחא" (תלמידו של "החווזה"). לאחר הסתלקותו של "היהודי" דבק רבי מנחם-מנדל בממשיכו, רבי בונים מפשיסחא. אחרי פטירת רבי בונים הפך רבי מנחם מנדל לרב בעצמו. הוא כיהן כרב בטומשוב ואחר עבר עם חסידיו לקוצק. הרבי עלה לגנזי מרומים בשנת תרי"ט – 1859.

מידת האמת

אמת הבניין שהייתה בידי הרבי מקוצק הייתה אמת הבניין של אמת. הרבי היה איש אמת, הוא גילם באישיותו את האמת. מכל אבר ומכל נדנד עפעף שלו בצבצה האמת. הוא היה האמת ההולכת על שתיים וכל פגיעה באמת פצעה את נפשו. הוא העיד על עצמו: "מעולם לא התחרטתי על האמת". הרבי השתמש במידת האמת שלו כדי לחדור לעומק רובדי הנפש החבויים באדם. כל עוד לא סילק האדם את "האני" שלו, כל עוד נטועים בו גרעינים של מחשבה אנוכית - לא יוכל להתקרב לאמת. בקוצק אומרים: "לא תונו איש את אמיתו" (במקום עמיתו שבמקור), כלומר את האמת שבו. בקוצק רווחה אמרה כי בתוך כל אדם, במסתרים שבו, יושב גנב במחירת, והדיבר השמיני – "לא תגנוב" - אין פירושו לא לגנוב מאחרים אלא אל תגנוב את עצמך. "על האמת לנקר במוח כמו היתוש לטיטוס", אמר הרבי מקוצק. הרבי מקוצק עקר מלב חסידיו כל ניד של שקר. הוא היה מסוגל לחשוף בפני הבא אליו את צלמו כפי שהוא באמת, ולא כפי שהלה רואה את עצמו. "אילו היה מראה לך השי"ת את פרצופך האמיתי, לא היית יכול להתקיים אף שעה אחת", אמר. ועוד אמר: "כל הדברים שבעולם אפשר לחקותם, חוץ מן האמת. שכן אמת מעושה - שוב אינה אמת" (על פי הספר "סנה בוער בקוצק", מאיר אוריין, תש"מ).

מטרות

- התלמידים ילמדו על מידת האמת של הרבי מקוצק.
- התלמידים יישמו את הנלמד בחיי הכיתה.

ההכנות הנדרשות

- יש לצלם ולגזור את האמרה "מי אני" (נספח 1) כמספר תלמידי הכיתה, ופעם אחת בהגדלה לתלייה על הלוח.

בע"ה
 יושר ואמת, שכבה בוגרת
 שיעור 4, מעשה אבות, אביר האמת
 מפתח הלב מתוך אמונה, המנהל לחינוך דתי

- יש לצלם את דף המשימה "תמונות קומיקס מספרות" (נספח 2) כמספר תלמידי הכיתה.
- יש לצלם את הדף "סיפורים" (נספח 3) כמספר תלמידי הכיתה.
- לפני השיעור - יש לבחור ארבעה תלמידים ולהכין אותם להצגות בכיתה (נספח 4).
- יש לצלם "טקסט להצגות" (נספח 4) כמספר השחקנים (ארבעה).

מבנה השיעור

- פתיחה: מי אני? (עבודה אישית ומליאה)
- שלב א': תפוחים רקובים! (מליאה)
- שלב ב': ללמוד בשביל חתול ועוד... (זוגות)
- סיכום: מציגים באמת (קבוצות)

מהלך השיעור

פתיחה: מי אני? (עבודה אישית ומליאה)

- נחלק לכל תלמיד פתק "מי אני" (נספח 1).
- נבקש למלא את ההוראות הבאות:
  - לפסק נכון את האמרה.
  - ללמוד אותה בעל פה.
  - לחשוב איזה מסר היא מלמדת.
- נתלה על הלוח את האמרה עם הפיסוק הנכון (נספח 1).
- נזמין תלמידים לומר את האמרה בעל פה ומהר, בלי להתבלבל (תלמיד שמתבלבל חוזר למקומו).
- נשאל: מי אמר את האמרה? מה הוא רצה ללמד באמצעות האמרה הזאת? (נאזין לתשובות)
- נאמר שאת האמרה אמר הרבי מקוצק. הכוונה באמרה הזאת היא: אל תנסו להיות מישהו אחר, אל תנסו לחקות תכונות של מישהו אחר. תחיו לפי מה שאתם, לפי התכונות שלכם.
- נספר כי בשיעור הזה נלמד על דמות מיוחדת מאוד בשם "הרבי מקוצק", ר' מנחם מנדל מורגנשטרן. הרבי מקוצק חי לפני כ-150 שנה. אנו נטעם מעט מתורתו.

שלב א': תפוחים רקובים! (מליאה)

- נאמר: יש בכל אדם תכונות שאיתן הוא נולד. הרבה פעמים תכונה באה לידי ביטוי כבר בשנות הילדות המוקדמות.

בע"ה
 יושר ואמת, שכבה בוגרת
 שיעור 4, מעשה אבות, אביר האמת
 מפתח הלב מתוך אמונה, המנהל לחינוך דתי

- נאמר: בסיפור שנשמע כעת מסופר על הרבי מקוצק כשהיה ילד קטן (אולי בן ארבע). מהסיפור עולה תכונה בולטת שקיימת בו ומתפרצת מתוכו כבר בשחר ילדותו. האזינו לסיפור ונסו לזהות את התכונה.
- נקרא את הסיפור:

בקול צעקה הגיעה מוכרת הפירות אל ביתו של מנחם מנדל הקטן וקראה לעבר אביו, ר' לייבוש: "הבן שלך, הבן שלך. הוא הפך לי את סלי התפוחים שבחנות, התפוחים התפזרו בכיכר השוק! נפוצו לכל עבר!"

אביו של מנדי נזף בבנו וביקש להענישו. "מדוע עשית זאת?" שאל.

השיב הילד: "בשעה שעברתי בשוק ראיתי שאישה זו שמה את התפוחים היפים למעלה, ואילו את הרקובים הסתירה מתחתם. לא יכולתי לראות את התרמית, הרי היא משקרת את הבריות. הקונים משלמים תמורת סל תפוחים טרי וטוב אך כשהם שמגיעים לביתם הם מגלים שמחציתו רקוב. ניגשתי אל האישה, הוצאתי מידה את סל התפוחים ופזרתי אותם לעיני כולם, למען תדע לא לגנוב עוד דעתן של הבריות!"

- נשאל:
- מה התכונה המתגלה במעשה הילד? (אהבת אמת, סלידה ממעשה שקר)
- מה טוב ומה רע במעשה הילד? (מצד אחד - אהבת אמת ואכפתיות, מצד שני - פגיעה באישה, התערבות שלא בסמכותו)
- מה אתם הייתם עושים לו הייתם רואים מעשה דומה לזה שעשתה האישה?

שלב ב': ללמוד תורה בגלל חתול, ועוד... (זוגות ומליאה)

- נחלק לכל זוג "תמונות קומיקס מספרות" (נספח 2) ו"סיפורים" (נספח 3). נבקש למלא את המשימה.
- נשאל: מה למדנו על מידת האמת מהסיפורים?
- נכתוב על הלוח:
- אדם אמיתי עושה את הדברים מפני שהם נכונים ואמיתיים ולא בשביל להרשים אחרים.
- אדם אמיתי לא מחקה אחרים. הוא חושב ופועל לפי מה שמתאים לו.
- אדם אמיתי לא מתגאה וחושב שהוא מושלם.
- אדם אמיתי בודק את עצמו במה הוא צריך להתקדם.
- נשאל: מה התחדש לנו על מידת האמת? (אמת זה להיות אמיתי עם עצמך, לא לרמות את עצמך, לא לחיות בגאווה שהיא שקר)
- נבקש לכתוב מעל תמונות הקומיקס משפט מתאים על פי מה שכתוב על הלוח.

סיכום: מציגים באמת (מליאה)

בעייה
יושר ואמת, שכבה בוגרת
שיעור 4, מעשה אבות, אביר האמת
מפתח הלב מתוך אמונה, המנהל לחינוך דתי

- אפשרות א': נבקש מראש ממספר תלמידים להתכונן להצגה לפני השיעור (נספח 4). אחרי כל מערכה התלמידים יתבקשו לומר לאיזה סיפור או לאיזה פתגם מתאים המסר של ההצגה.
  - אפשרות ב': נתאר את המקרים שבהצגה, והתלמידים יאמרו לאיזה סיפור או לאיזו אמרה כל סיפור מתאים.
תשובות למורה:
    - מערכה ראשונה: אם אני אני כי אתה אתה....
    - מערכה שנייה: האברך והחתול.
    - מערכה שלישית: התורה אינה אצל מי שחושב שהגיע לשמים, אין שלם מלב שבור.
- הערה: במערכה השלישית יש שתי נקודות לדיון: גאווה שהיא שקר, והשלמות שבאה לידי ביטוי דווקא במי שבודק אחר מעשיו בבחינת אין שלם מלב שבור.

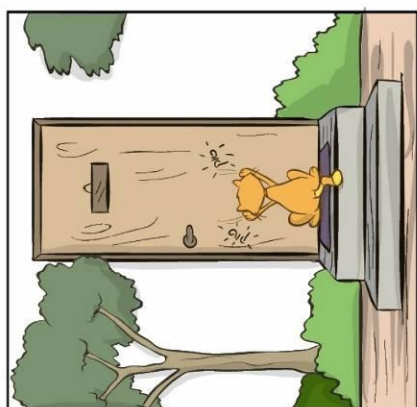

בוגרים שיעור 4 נספח 2: תמונות קומיקס מספרות

משימה: לפניכם תמונות קומיקס. התמונות מתארות סיפורים שסיפר הרבי מקוצק.

- ספרו את הסיפור המסתתר מאחורי התמונה.
- התבוננו בדף הסיפורים, בדקו אם צדקתם בהבנת הסיפור.
- תנו שם לסיפור.
- הדביקו את הסיפור מתחת לתמונה.

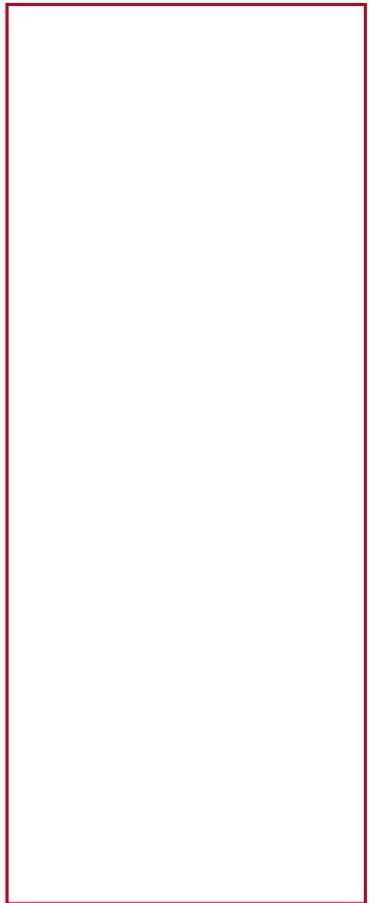
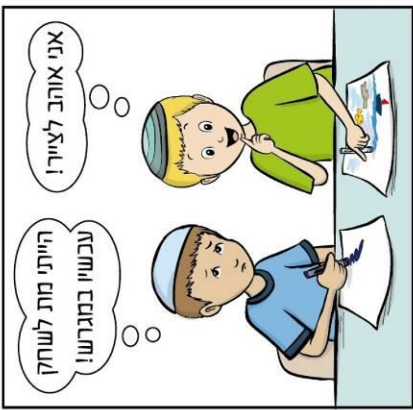
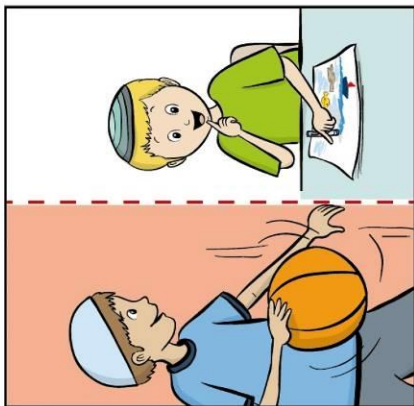
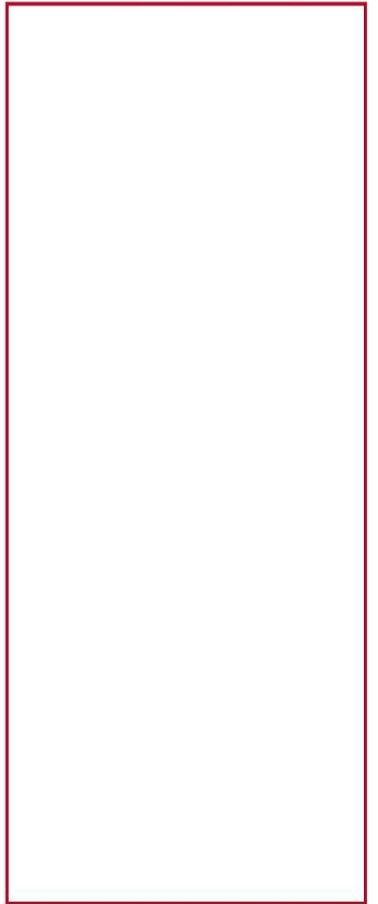

Blank rounded rectangular box for writing the story.

Blank rounded rectangular box for writing the story.

Large blank rectangular box for writing the story.

Large blank rectangular box for writing the story.

הרבי מקוצק שמע פעם יהודי נאנח קשה על איזו צרה.
הרבי ראה שזו אנחה אמיתית, התפעל מזה ואמר שזה עושה
אצל הקב"ה פעולה גדולה. היהודי שמע זאת ואז נאנח שוב. אז
אמר לו הרבי: "אנחה זו היא כבר שקר. אתה נאנח כי אמרתי לך
שזה עושה רושם גדול בשמים".

היה הרבי מנחם מנדל מקוצק אומר: שקר מהו?
אברך (אדם שעיסוקו לימוד תורה) אחד היה סמוך על שולחן חותנו, ולמד
תורה בחדרו שלו.
כשהיה שומע נקישות בחדר הסמוך, סבר שאלה חותנו או חותנתו והיה מגביר
את קולו כדי שישמעו שהוא שוקד על תורתו. לא ידע האברך כי הנקישות הן
דילוג החתול שהשתכן על עליית הגג. זהו השקר: לימוד תורה מאימת החתול.

התורה אינה אצל אותם יהודים החושבים שהגיעו
עד שמי שמים, כי אין שלם מלב שבור.

אם אני - אני, כי אתה - אתה, ואתה - אתה, כי אני - אני -
אז אני לא אני, ואתה לא אתה.
אבל, אם אני - אני כי אני - אני,
ואתה - אתה כי אתה - אתה -
אז אני - אני, ואתה - אתה.

מערכה ראשונה: 4 שחקנים - ארבעה תלמידים

רמי, דני ויוסי משחקים במטוס מנייר. אורי יושב בצד וקורא ספר.
רמי לאורי: איזה חנון, בוא תצטרף! (מנסה לחטוף לו את הספר מהיד)
דני: תולעת ספרים, תפוס! (זורק עליו מטוס)
יוסי: שר לו: "רד אלינו אווירון..."
אורי כל העת ממשיך לקרוא ולא מתייחס כלל לחבריו.
הם יוצאים מהכיתה והוא מחייך ואומר: "תענוג לקרוא בספר".

מערכה שנייה: 4 שחקנים - שלושה תלמידים ומורה

התלמידים: מתפללים בדבקות, שרים "אדון עולם".
המורה: עובר בין התלמידים ומעודד אותם לשיר.
הפלאפון של המורה מצלצל והוא יוצא מהכיתה.
התלמידים מפסיקים לשיר, מפטפטים, קמים לשחק בכדור.
תלמיד אחד הולך לבדוק וצועק: המורה חוזר! המורה חוזר!
התלמידים: חוזרים מיד למקומות. שרים "אדון עולם" בקול רם.

מערכה שלישית: אותם שחקנים, אותם תפקידים.

המשך המערכה: המורה רואה את רמי מרים ניירות ואשפה מהרצפה בחריצות וזורק לפח.
המורה ניגש לרמי ואומר: כל הכבוד רמי! מגיעה לך סוכרייה (מושיט לו סוכרייה).
דני: מתבונן מהצד ומתחיל לאסוף יחד עם דני, הולך למורה ומבקש סוכרייה.
המורה: רמי אסף בלי שאמרתי לו, ביוזמתו, הוא לא אסף בגלל הסוכרייה, אלא כי זה באמת חשוב לו. לכן מגיעה לו סוכרייה. כשראית שרמי קיבל סוכרייה התחלת גם לאסוף. לך לא מגיעה סוכרייה...

מערכה רביעית: 3 שחקנים

רמי לדני: "לא היינו בסדר, העלבנו את אורי, קראנו לו תולעת ספרים וצחקנו עליו".
דני לרמי: "אני חושב שאנחנו צריכים לבקש ממנו סליחה. וללמוד הלכות בן אדם לחברו".
רמי לדני: "כן, בוא נלמד, וכשהוא יבוא נבקש ממנו סליחה. הלוואי ויסלח".
יוסי נכנס: "מה איתכם? הצטרפתם לחבורת האווירונים החנונים?"
רמי: "אנחנו מצטערים על ההתנהגות שלנו".
דני: "אנחנו לומדים איך להתנהג כמו שצריך, רוצה להצטרף?"
יוסי: (צוחק) "אני לא עשיתי כלום. אני לא צריך ללמוד כלום. אני יודע הכול, כבר למדתי את הכול..."